

zadachi / L. Voznesenskaja: materialy nauchnoj sessii Nauchno-issledovatel'skogo centra Vyshej komsomol'skoj shkoly pri CK VLKSM ["Molodjozh" – 89: Obshhestvennoe polozhenie molodjozhi i voprosy molodjozhnoj politiki v SSSR"], (Moskva, 13–15 apr. 1989 g.). – M., 1989. – S.61–63.

3. Holovatyj M.F. Molodizhna polityka v Ukraini: problemy onovlennia. – K. : Hromadska dumka, 1993. – 237 s.

4. Holovenko V.A. Vykhovannia natsionalno svidomoho, patriotychno zorientovanoho molodoho pokolinnia, stvorennia umov dlia yoho rozvytku yak chynnyk zabezpechennia natsionalnykh interesiv Ukrainy: informatsiino-analitychni materialy / V.A. Holovenko, O.O. Yeremenko. – K. : Derzhavnyi instytut problem sim'i ta molodi, 2003. – S.157–158.

5. Horelov A. Palatky na ploshchady (O politycheskoi holodovce studentov Kyeva) / A. Horelov // Novoe vremia. –1990. – №44. – S.29–31.

6. Humanizm ta osvita: VIII Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia "Molodizhnyi rukh ta studentske samovriaduvannia: rehionalnyi kriz". – K. : "Molodizhna Alternatyva", 2007.

7. Hubina O. Cherez pivroku pislia peremohy: (Notatky iz zustrichi L.M. Kravchuka z predstavnykamy molodi) / O. Hubina, O. Hutsul // Molod Ukrainy. – 1991. – 23 kvitnia.

8. Donii O. Istoriia USS movoiu dokumentiv i faktiv (1989–1999) / Donii O., Synelnykov O. – K. : Smoloskyp, 1999. – 322 s.

9. Zubchenko Z. Studentske samovriaduvannia yak faktor optymizatsii navchalnoho protsesu u vyshchii shkoli: analitychna zapyska [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1416/>

10. Kaminskyi A. Na perekhidnomu etapi. "Hlasnist", "perebudova" i "demokratyzatsiia" na Ukraini. – Miunkhen, 1990. – 624 s.

11. Kyzymenko I. Suspilno-politychni rukhy v Ukraini (90–ti roky XX st.): istoriografii: avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spets. 07.00.06 "Istoriia Ukrainy" / I. Kyzymenko; Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni T.Shevchenka. – K., 2003. – 14 s.

12. Korniiievskiy O. Istoriia stanovlennia ta rozvytku suchasnoho pry partiinoho molodizhnogo rukhu v Ukraini (druga polovyna 80–kh–90–ti roky XX stolittia) / O. Korniiievskiy // Molodizhnyi rukh Ukrainy: istoriia ta suchasnist. – K. : Studtsentr / NIKA – tsentr, 1998. – S.103–111.

13. Kushnir B. Ne lyshe pro stypendii / B. Kushnir // Molod Ukrainy. – 1990. – 27 veresnia.

14. Lytvyn V. Molodizhni hromadsko-politychni orhanizatsii / V. Lytvyn // Polityka i chas. – 1991. – №3.

15. Mahurchak M. Istoriia rozvytku studentskoho samovriaduvannia v nezalezhnii Ukraini / Mahurchak M. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://apps.kmpu.edu.ua/is/images/stories/Departments/ilid/jurnal/xalanuchuk.pdf>

16. Masnyi O. Molodizhnyi rukh i stanovlennia studentskykh orhanizatsii Ukrainy na suchasnomu etapi / O. Masnyi // Molodjozhnaja politika: perspektivy: materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konf. ["Molodjozhnaja politika: opyt, problemy, perspektivy"], (Kiev, 26–27 nojabrja 1991 g.) [V 2–h ch.]. – K., 1992. – Ch.2. – S.47–50.

17. Moloda Ukraina: Suchasnyi orhanizovanyi molodizhnyi rukh ta neformalna initsiatyva / Kulyk V., Holobutska T., Holobutskiy O. – K. : Tsentr doslidzhennia problem hromadianskoho suspilstva, 2000. – 457 s.

18. Muravskiy O. Studentstvo Ukrainy za demokratychno vyrishennia pytannia viiskovoї pidgotovky naprykintsi 80–kh – pochatku 90–kh rokiv XX st. / Muravskiy O. // Viiskovo–naukovyi visnyk. – 2008. – Vyp.10. – S.81–89.

19. Politychni partii v Ukraini / [Holobutskiy O., Kryvoruchko T., Kulyk V., Yakushyk V.]. – K. : Kobza, 1996. – 142 s.

20. Sopivnyk R.V. Zrostantnia roli studentiv u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchikh navchalnykh zakladiv Ukrainy (90–ti rr. XX – pochatok XXI st.): Avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: 07.00.01 / R.V. Sopivnyk / Skhidnoukr. nats. un–t im. V. Dalia. – Luhansk, 2004. – 20 s.

21. Ukrainka studentska spilka v borotbi za nezalezhnist Ukrainy // Tysiacha rokiv ukraïnskoi suspilno-politychnoi dumky: V 9 t. – K., 2001. – T.9. – S.166–195.

Mandryk M. V., Doctor of History, associate professor, Bukovyna State University of Finance and Economics (Ukraine, Chernivtsi), mandricescu@yahoo.com

Historical background of student government in Ukraine

Evolution of student activism from mass protests against the old Soviet system of coordinates to create powerful institutional forms of political objectives. Had reproduced ideological, organizational and legal aspects of the formation of student government in Ukraine during the late 1980's and 2014. Reveals the historical origins of student initiative and its role in the development of the modern Ukrainian state. Ability to self-determination and young people born in the Ukraine have found a new generation, which accumulated a resources needed for an alternative way of national development. Students become power to significantly affect the life of the country.

Keywords: self-government, mentality, student parliament.

Мандрик М. В., доктор исторических наук, доцент, Буковинский государственный финансово-экономический университет (Украина, Черновцы), mandricescu@yahoo.com

Исторические предпосылки возникновения студенческого самоуправления в Украине

Показана эволюция студенческой активности от массовых акций протеста, направленных против устаревшей советской системы координат, к созданию мощных организационных форм с политическими задачами. Воспроизведены идеологические, организационные и нормативно-правовые аспекты становления студенческого самоуправления в Украине на протяжении конца 1980-х–2014 гг. Раскрыты исторические истоки возникновения студенческой инициативы и ее роли в процессах становления современного украинского государства. Способность к самоорганизации и решимость молодежи обнаружили рождение в Украине нового поколения, которое аккумулировало в себе ресурсы, необходимые для альтернативного пути национального развития. Студенчество стало силой, способной существенно влиять на жизнь страны.

Ключевые слова: самоуправление, ментальность, студенческий парламент.

* * *

УДК 94(477.46)

Рискаль М. О.
аспірант, Черкаський державний
технологічний університет
(Україна, Черкаси), r.nikolay77@yandex.ru

Участь підприємств Української РСР у виробництві радіоелектронних побутових товарів (1951–1955 рр.)

Розглянуто історію розвитку радіоелектронної промисловості на території УРСР та особливості випуску товарів народного вжитку у період 1951–1955 років. Зазначається специфіка становлення радіоелектронної галузі УРСР. Особливе увага приділена опису конкретних тогочасних моделей радіоелектронних побутових пристроїв, що випускалися підприємствами УРСР.

Ключові слова: радіоелектроніка, виробництво, промисловість, радіоприймальний пристрій, телевізор, магнітофон, електрофікація, радіофікація, конвеєризація.

У другій половині ХХ ст. електроніка входить в повсякденне життя людей. Все більше з'являється електронних приладів, без яких важко уявити комфортне життя. В Радянському Союзі цей процес почався дещо пізніше, ніж у західних країнах. Це було пов'язано з війною, потім з намаганнями розвинути власну електроніку для оборонних потреб, всі зусилля галузі були спрямовані на підвищення обороноздатності держави. П'ятирічний план розвитку СРСР на 1951–1955 р. передбачав як відновлення та подальший розвиток радіоелектронної промисловості, так і налагодження масового випуску радіоелектронних товарів народного вжитку. Радіоелектронна промисловість розвивалася комплексно, у тісному взаємозв'язку з іншими галузями народного господарства. Особливе значення для успішного розвитку радіоелектронної промисловості мала

розбудова енергетичної галузі. До ладу вводяться нові теплоелектростанції та гідроелектростанції, в тому числі, і на території УРСР. В цілому в СРСР виробництво електроенергії збільшується з 91,2 млрд. квт/год в 1950 р. до 292,3 млрд. квт/год у 1960 р., тобто в 3,2 рази за 10 років. Це дозволило збільшити використання електроенергії в промислових цілях, завершити електрофікацію країни, поширити використання електроприладів як у народному господарстві, так і в побуті громадян.

Перед радіоелектронною промисловістю країни у період першої половини 50-х років стояли масштабні завдання, обумовлені глобальними напрямками розвитку господарства країни, зокрема, забезпечити повну радіофікацію країни та налагодити масовий випуск радіоелектронних приладів широкого вжитку. Для виконання цих завдань на самому високому рівні приймаються рішення щодо початку випуску на оборонних підприємствах СРСР паралельно зі спеціальною продукцією і товарів господарського призначення.

Перш за все необхідно було задовольнити масовий попит населення на радіоприймачі. Тому важливе значення мав випуск радіоприймальних приладів (РПП).

Для нормалізації та уніфікації зразків РПП, що випускалися, у 1952 р. було прийнято Державний стандарт на мовленнєві радіоприймачі – ДОСТ 5651–51. Згідно з новим документом РПП, що випускалися, ділилися на 4 класи (з першого по четвертий). В ДОСТі була викладена стандартна методика вимірювання інтегральних параметрів РПП, яка дозволяла проводити їх коректне порівняння. Вперше в процесі вимірювання чутливості приймача фіксувалося не тільки вихідна потужність та глибина модуляції вхідного сигналу, але і відношення “сигнал–шум” на виході РПП.

Закладена у ДОСТі чітка класифікація продукції та стандарти параметрів значно полегшили розробку технічної документації та технології нових видів продукції – деталей, вузлів, схем. Це забезпечило можливість переходу до масового виробництва РПП та безперебійного постачання радіоприймачів, зробило радіоприймач більш доступним для населення країни.

Серед перших радіоприймачів широкого призначення слід назвати абонентський радіоприймач “Ангара”, який почав випускатися у 1951 році на Львівському заводі телеграфної апаратури. Даний радіоприймач повторював конструкцію абонентського приймача “Тула” 1949 року виробництва за виключенням напруги у радіотрансляційній мережі. Абонентський радіоприймач “Ангара” був розрахований на роботу від радіотрансляційної напруги у 30 вольт.

Початок масового виробництва мовленнєвих радіоприймачів припадає на 1952 рік, у якому випуск приймачів в порівнянні з повним рівнем зріс у 8 разів. На підприємствах широко використовувалася конвеєрна збірка з метою зменшення трудомісткості та підвищення продуктивності праці [1, с. 196].

Прикладом успішного випуску електроприладів широкого вжитку може слугувати розпочатий у 1952 році випуск батарейного радіоприймача “Київ Б–2” (випускався з 1952 по 1957 р.) на Київському

радіозаводі та лампового радіоприймача 2 класу “Дніпро–52” на Дніпропетровському радіозаводі [4, с. 25]. Названі моделі були досить вдалимими і тому випускалися до 1957 р. та 1958 р. відповідно. З 1956 р. Дніпропетровським радіозаводом розпочато випуск приймача “Дніпро–56” – модернізовану версію приймача “Дніпро–52” (замість автотрансформатора встановлено силовий трансформатор, конструкція та зовнішнє оформлення не змінилися) [2, с. 25].

Збільшення випуску радіоприймачів забезпечувалося і завдяки залученню оборонних підприємств до випуску побутових товарів. Так, у роки п’ятої п’ятирічки Харківський завод “Коммунар”, який раніше спеціалізувався на випуску радіоелектроніки військового призначення, розпочинає випуск радіоелектронних товарів народного вжитку. У 1954 р. було випущено радіоприймач “Звезда–54”. Випуск цього радіоприймача став знаковою подією середини 50-х років у СРСР, яка широко висвітлювалася у засобах масової інформації. Приймач вигідно відрізнявся як в технічному, так і в дизайнерському плані від моделей, що випускалися до цього часу в країні. Зовнішнє оформлення було розроблено на основі французького радіоприймача “Excelsior–52”. В технічному плані це був семиламповий супергетеродин 2 класу, працюючий в 5 діапазонах (ДВ – 150...410 кГц, СВ – 520...1600 кГц, КВ1 – 6,13...7,34 МГц, КВ2 – 9,5...12,1 МГц и обзорному КВ3 – 3,95...12,1 МГц), номінальна вихідна потужність 1,5 Вт. Радіоприймач “Звезда” мав і енергономічну особливість: поєднання у одному органі керування налаштування та перемикання діапазонів. Модель випускалася з 1954 до 1959 р., всього було випущено 674 тисячі приймачів [1, с. 144].

Підприємство протягом усіх років п’ятирічки розширювало випуск найменувань товарів народного вжитку. Так, у 1955 р. було розпочато випуск приймача “Донец”.

У роки п’ятої п’ятирічки закладаються підвалини нового напрямку радіоелектроніки країни – виробництва телевізійних приймачів.

Ще з 1949 р. на багатьох підприємствах СРСР випускалася та постійно вдосконалювалася модель телевізора “КВН–49”. Саме цей телевізор (модель “КВН–49–4”) було обрано для серійного випуску, коли рішенням Ради Міністрів СРСР від 11.11.1953 р. Міністерству місцевої та паливної промисловості УРСР було поставлено завдання організувати виробництво телевізійних приймачів. На той час це була одна з найякісніших моделей даного типу приладів. Серед іншого у ній було покращено якість зображення, гучномовець, збільшено напругу на аноді кінескопа, загалом покращено монтаж та якість. Підтвердженням якості та масовості даної моделі є загальна кількість випущених телевізорів даної моделі, яка дорівнює 1млн. 300 тис. штук [6, с. 37].

Виконуючи вище назване рішення Ради Міністрів СРСР, Міністерство місцевої та паливної промисловості УРСР разом із Київським заводом радіоапаратури на 1 липня 1954 р. для налагодження випуску даної моделі телеприймача провело таку роботу: отримано технічну документацію на телевізор “КВН–49–4”, від Олександрівського заводу отримано 200 комплектів деталей та вузлів телевізора “КВН–49–4”, було

заключено договір на отримання в 1954 р. додатково 1500 комплектів основних деталей та вузлів для цієї моделі телевізора; активно готувалися кадри, необхідні для випуску даної моделі з отримуваних деталей [8, арк. 48].

Паралельно із освоєнням випуску моделі “КВН–49–4” йшло налагодження випуску телевізійного приймача “Север–3”. Телевізор мав 17 радіоламп і кінескоп 31ЛК2Б, чіткість зображення – 400 ліній, діапазон частот звука – 100...6000 Гц. До 15 жовтня 1954 р. було поставлено завдання виготовити зразки телевізійних приймачів типу “Север–3”, а з 1 січня 1955 р. почати серійний випуск цих приймачів. Підприємство повинно було забезпечити випуск телевізорів “Север–3” у кількості 5 тис. штук у 1955 р. та до 1 січня 1956 р. збільшити їх випуск до 10 тис. штук на рік. З цією метою було організовано навчання групи робітників Київського заводу радіоапаратури на союзних заводах з виготовлення телевізійних приймачів “Север–3” [8, арк. 51].

Освоєння нового виду продукції виявляло і слабкі місця у радіоелектронній галузі. Зокрема, виникла проблема ремонту нових побутових приладів – телевізорів, для яких не вистачало запчастин та не було необхідних спеціалістів з ремонту складної техніки. Існуючі ремонтні майстерні не могли вже задовольняти потреби у ремонті внаслідок збільшення кількості телеприймачів у населення.

Тому Радою Міністрів УРСР у 1955 р. приймається Постанова “Про засоби покращення телевізійних передач програм телевізорів і обслуговування населення по установці та ремонту телевізорів в місті Києві”. У відповідь на постанову до ремонтних майстерень Києва було направлено у 1954 р. 2000 стабілізаторів напруги та автотрансформаторів із вольтметрами у кількості 1000 штук [9, арк. 56]. Для обслуговування телевізійної техніки у м. Києві було створено Київське телевізійне ательє. У 1955 р. воно обслуговувало більше 35 тис. телевізорів. Таку кількість телевізорів обслуговувати було важко, враховуючи те, що чимало з них знаходилося на периферії (6 тис.), з них у Київській області – більше 4,5 тисяч, а в інших областях – більше 1 тис. [9, арк. 6]. Все вищезазначене викликало нарікання в обслуговуванні телевізійних приймачів, відмічалася недостатня якість сигналу та недостатня напруга в мережі, що не могло не викликати гальмування у розширенні мережі телевізорів у Київській області. Подібна ситуація мала місце і в інших областях УРСР. Отже, розширення випуску телевізорів та інших побутових електроприладів ставило перед галуззю нове завдання – забезпечити обслуговування та ремонт радіоелектронних приладів, що в свою чергу вимагало збільшення виробництва (випуск необхідних запчастин та окремих деталей) та підготовку кваліфікованих фахівців в галузі радіоелектроніки.

Окрім виробництва радіо– та телеприймачів, підприємствами радіоелектронної галузі УРСР у п’ятій п’ятирічці випускаються і інші сучасні види техніки.

Так, у 1951 році Київський музичний комбінат починає випуск котушкового магнітофону “Днепр–1”. Даний магнітофон був створений на базі магнітофону “Днепр”. У новій моделі було використано більш

сучасний мікрофон та збільшено час запису. В іншому апарат був аналогічний попередній моделі. В наступні роки Київський музкомбінат продовжує роботу із вдосконалення продукції. У 1952 році було випущено мережевий котушковий ламповий магнітофон “Днепр–3”, який був призначений для одностороннього запису або відтворення звуку на феромагнітній стрічці. Час запису при ємкості котушок 500 м складав 44 хв. Зовнішній вигляд моделі схвально був прийнятий споживачами [5, с. 41].

Важливу роль у виробництві радіоелектронної апаратури для населення відігравали підприємства Міністерства місцевої та топливної промисловості УРСР. Так, лише у 1954–55 рр. підприємствами цього міністерства було виготовлено 5 тис. репортерських магнітофонів “Дніпро–8” [9, арк. 60]. Це був перший вітчизняний портативний магнітофон з автономним блоком живлення. Його портативність була забезпечена порівняно невеликим розмірами (270x175x150мм) та масою 6 кг. На його основі згодом розпочато випуск побутового магнітофону. Основною відмінністю побутової моделі від репортерської було використання того ж частотного діапазону при зменшенні швидкості до 9,6 см/сек. [3, с. 38].

Випускаються і інші (відносно нові для населення країни) електротехнічні побутові прилади. Наприклад, у 1954 р. на підприємствах Міністерства місцевої і топливної промисловості УРСР було випущено 4 тис. електропилососів “Циклон” [10, арк. 99].

Плани п’ятирічки з виробництва радіоелектронних товарів широкого вжитку успішно реалізуються.

На кінець п’ятирічки фіксується навіть перевиконання запланованого. Так, підприємствами радіопромисловості УРСР у 1954 р. було перевиконано план з виробництва магнітофонів: заплановано – 8000 штук, зроблено – 8380 штук. Лампових радіоприймачів було виготовлено 29,13 тисяч штук, що на 2 тисячі більше плану [9, арк. 4].

Успішна реалізація планів щодо росту обсягів виробництва забезпечувалася в тому числі і вкладанням коштів у галузь. Тільки на Київському заводі радіоапаратури у 1954 році було вкладено у розширення виробництва 150 тис. рублів [10, арк. 60].

Отже, у роки п’ятої п’ятирічки радіоелектронна промисловість УРСР активно розвивалася. Налагоджувався масовий випуск радіоприймачів, розпочалося виробництво телевізійних приймачів та інших радіоелектронних приладів народного вжитку. Це забезпечувалося впровадженням нових технологій у виробництво, сучасних методів організації праці на підприємствах, освоєнням конвеєрної зборки приладів. У п’ятій п’ятирічці покращується якість та надійність радіоелектронних приладів широкого вжитку.

Важливим для розвитку галузі було і питання підготовки та перепідготовки відповідних кадрів, забезпечення зростаючих потреб у фахівців для конструкторських бюро та технологічних підрозділів підприємств. Нова галузь ставила нові вимоги і до робітників, які повинні були мати більш високий рівень загальної і спеціальної освіти. Підприємства галузі, розташовані безпосередньо на території УРСР, стають базовими для розробки нових приладів та запуску у широке виробництво уже відомих моделей

радіоприймачів, телевізійних приймачів та інших товарів широкого вжитку.

Таким чином, радіоелектронна галузь УРСР у період 1951–1955 рр. відіграла значну роль у народному господарстві СРСР.

Список використаних джерел

1. Бруснікин В. В. Эволюция схемно-технологических решений вещательных ламповых радиоприемников в СССР (1924–1975 годы): дис. ... канд. техн. наук: 07.00.10 / В. В. Бруснікин. – СПб., 2005. – 211 с.
2. Дормидонтов А. Радиоприемник “Дніпро–52” / А. Дормидонтов // Радио. – 1953. – №7. – С.25–27.
3. Ефимов В. Магнітофони “Днепр–5” и “Днепр–8” / В. Ефимов // Радио. – 1955. – №7. – С.37–40.
4. Ефимов В. Радиоприемник “Киев Б–2” / В. Ефимов // Радио. – 1954. – №10. – С.25–26.
5. Магакян Ю. Приемник в магнітофоне “Днепр–3” / Ю. Магакян // Радио. – 1954. – №7. – С.41–42.
6. Михайлов Л. Телевизоры КВН–49–Б и КВН–49–4 / Л. Михайлов // Радио. – 1952. – №4. – С.35–39.
7. Товбин М. Телевизор “Север” / М. Товбин // Радио. – 1954. – №6. – С.43–47.
8. Центральный державный архив вищих органов власти та управління України, м. Київ. – Ф.2. – Оп.8. – Спр.10664. Рада Міністрів УРСР. Документи про виробництво радіоапаратури на підприємствах місцевої промисловості УРСР. – 208 арк.
9. Там само. – Оп.9. – Спр.680. Постановление правления Совета промысловой кооперации УССР о плане производства деталей на 1955 год. – 112 арк.
10. Там само. – Оп.8. – Спр.10630. Рада Міністрів УРСР. Документи про виробництво магнітофонів, патефонів і гучномовців в УРСР в 1954 р. – 347 арк.

References

1. Brusnikin V. V. Jevoljucija shemno-technologicheskikh reshenij veshhatel'nyh lampovyh radiopriemnikov v SSSR (1924–1975 gody): dis. ... kand. tehn. nauk: 07.00.10 / V. V. Brusnikin. – SPb., 2005. – 211 s.
2. Dormidontov A. Radiopriemnik “Dnipro–52” / A. Dormidontov // Radio. – 1953. – №7. – S.25–27.
3. Efimov V. Magnitofony “Dnepr–5” i “Dnepr–8” / V. Efimov // Radio. – 1955. – №7. – S.37–40.
4. Efimov V. Radiopriemnik “Kiev B–2” / V. Efimov // Radio. – 1954. – №10. – S.25–26.
5. Magakjan Ju. Priemnik v magnitofone “Dnepr–3” / Ju. Magakjan // Radio. – 1954. – №7. – S.41–42.
6. Mihajlov L. Televizory KVN–49–B i KVN–49–4 / L. Mihajlov // Radio. – 1952. – №4. – S.35–39.
7. Tovbin M. Televizor “Sever” / M. Tovbin // Radio. – 1954. – №6. – S.43–47.
8. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja Ukrainy, m. Kyi'v. – F.2. – Op.8. – Spr.10664. Rada Ministriv URSR. Dokumenty pro vyrobnyctvo radioaparatury na pidpryjemstvah miscevoi' promyslovosti URSR. – 208 ark.
9. Tam samo. – Op.9. – Spr.680. Postanovlenie pravlenija Soveta promyslovoj kooperacii USSR o plane proizvodstva detalej na 1955 god. – 112 ark.
10. Tam samo. – Op.8. – Spr.10630. Rada Ministriv URSR. Dokumenty pro vyrobnyctvo magnitofoniv, patefoniv i guchnomovciv v URSR v 1954 r. – 347 ark.

Ryskal N. A., graduate student, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), r.nikolay77@yandex.ru

Role of the USSR enterprises in production radio–electronic household goods in 1951–1955 years

The article is dedicated to history of USSR radio–electronic industry development and national consumption goods production during 1951–1955. The peculiarities of radio–electronic industry establishment in USSR are indicated. Particular attention is given to description of certain models of radio–electronic household appliance manufactured during that period in USSR.

Keywords: radio–electronics, manufacture, industry, radio device, TVs, records player, electrification, development of broadcast networks, standardization.

Ryskal N. A., aspirant, Cherkasskij gosudarstvennyj technologicheskij universitet (Ukraine, Cherkassy), r.nikolay77@yandex.ru

Участие предприятий Украинской ССР в производстве радиоэлектронных бытовых товаров (1951–1955 гг.)

Рассмотрено историю развития радиоэлектронной промышленности УССР и особенности выпуска товаров народного потребления в период 1951–1955 гг. Указывается специфика становления радиоэлектронной отрасли УССР. Особое внимание уделено описанию конкретных моделей радиоэлектронных бытовых приборов того периода, выпускавшихся предприятиями УССР.

Ключевые слова: радиоэлектроника, производство, промышленность, радиоприемное устройство, телевизор, магнитофон, электрификация, радификация, конвейеризация.

* * *

УДК 94(477)“1920/1930”:314.15:631.61:551.510

Розовик О. Д.

кандидат історичних наук,
викладач кафедри україністики, Національний
медичний університет ім. О. О. Богомольця
(Україна, Київ), Lesya1988@gmail.com

ПРИРОДНО–КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ТЕРИТОРІЇ ПОСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У ВСЕСОЮЗНОМУ КОЛОНІЗАЦІЙНОМУ ФОНДІ

Розглядається робота колонізаційних комісій УСРР з визначення придатних земель і природно–кліматичних умов для ведення на них сільського господарства в Поволжі, південному Уралі, Сибіру, Казахстані та Далекому Сході, куди переселялося українське населення у 1920–1930-х роках.

Ключові слова: аграрне перенаселення, клімат, ґрунти, землеробство, тваринництво.

Протягом національно визвольної революції українського народу 1917–1921 рр., поряд з боротьбою за побудову власної національної держави, вирішувалося і ряд глибинних соціальних питань. Серед них було найбільш гостре – аграрне. Наслідком цієї боротьби стало те, що в УНР – УСРР було ліквідоване поміщицьке, фарбрично–заводське, купецьке і церковне землеволодіння, а земля передана селянам. Віднині вони стали вільними господарями на своїй землі. Однак вже на початку 1920-х років УСРР почало з'являтися обезземлене або малоземельне селянство. Його чисельність щорічно зростала й на 1925 р. становила 6,7 млн. а наприкінці цього десятиліття їх кількість збільшилася до 11 млн. осіб (майже 2 млн. дворів) [1, арк. 15; 2, арк. 5].

Причин появи такої кількості безземельного і малоземельного селянства, а це становило понад 35% селянства республіки, було декілька. Першою з них стало те, що з ліквідацією вже згаданих форм приватного земельного володіння всі угіддя були розділені між селянами. Лише в деяких районах залишилися нерозділені невеликі земельні ресурси. Їх використовували або колективно, або виділяли частину земель молодим та багатодітним сім'ям. Однак на початку 1920-х років у сільській місцевості був досить помітний приріст населення і поява молодих сімей. Це призвело до того, що для молодих новостворених сімей вже практично не було землі під створення власних господарств. Часто батьки виділяли їм частину своїх земель під заснування господарств. Але цих угідь не завжди було достатньо щоб забезпечити молоді сім'ї необхідною прожитковою нормою землекористування. Тому такі сім'ї потрапляли в число безземельного або